

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Respondetur argumentis Scoti. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

logio cap. 34. sic ait: *Quoniam autem idem est summo Spiritui scire, quod intelligere, siue dicere, necesse est, quod eodem modo fiat omnia, quæ sit quo ea dicit, aut intelligit.* Quæ sane testimonia clarissima nostram confirmant sententiam, vt illa replicare non sit necesse, Fateor Aug. 15. de Trinit. cap. 15. per cogitationem, qua asserit verbum produci, non intelligere quamlibet intellectione, sed eam, quæ est cum inquisitione quadam, vt disp. 142. cap. 3. dicemus.

CAPVT III.

Vera sententia.

Multo facilius & verior est sententia Caiet. in hunc articulum, quam secutus est Canar. in eodem ar. disputatione vnica 3. par. qui docet actum dicendi, quo Deus producit verbum, formaliter esse intellectiõnem: & actum spirandi formaliter esse amorem, seu dilectionem: vt hac ratione sit verum, patrem in verbo suo videre & intelligere se ipsum, & alia: atque Patrem & Filium in Spiritu sancto se ipsos amare: & alia. Cum enim ipsamet intellectiõ pater producat, & exprimat verbum, recte in eo vt in termino producto, ipse & nulla alia persona dicitur intelligere. Sed vt rem hanc magis dilucidemus, & argumētis Scoti satisfaciamus obseruandum est, intelligere ita esse de ratione dictiõis, & diligere de ratione spirationis: vt aliqua sit differentia rationis inter illa: nam si idem esset omnino, cuiusque conueniret intelligere, conueniret etiam dicere, quare communis esset dictio tribus personis (quod est absurdum) quia illis omnibus conuenit intelligere.

Differunt itaque nostro modo intelligendi intelligere, & dicere; diligere, & spirare, non sicut duæ rationes particulares, quo pacto dicimus attributa diuina differre inter se, sed sicut includēs & includum, excedēs, & excludum, sicut homo differt ab animali. Nam animal in suo cõceptu non includit hominem, vel rationem particularem illius, sed homo includit animal, & aliquid peculiare nostro modo intelligēdi. Et sicut in diuinis persona differt ab essentia, quia illam includit, & addit modum peculiarem, quo contrahitur essentia, vt sit persona. Ergo sicut diuina persona formaliter est Deus, & sine deitate nequit intelligi, sic productio verbi, seu dictio est, quare in Deo recte distinguere possumus duos actus essentiāles, & duos naturales, ita tamen, vt essentiāles actus in naturalibus includantur, ac proinde non sint quatuor actus omnino diuersi. Ideoq; opinio eorum Thomistarum, qui dicunt intelligere aliud esse essentiāle, aliud notionale, & proprium personæ patris, si recte intelligatur, vera est, nempe si intelligere essentiāle in notionale includatur, nec omnino ab eo sit diuersum, vt explicabimus, quā obrem Canariensis loco citato non deberet horum sententiam absolute impugnare.

Sequitur, vt paucis dicamus, quid sit illud peculiare, quod habet intellectiõ, aut dilectiõ notionalis, quæ est productiõ, supra intellectiõnem essentiālem. Dico igitur illud solum esse relationē productiõis, nā præter ordinē, quem habet actiõ essentiālis ad obiectū cognitum, aut amatū, notionalis, quæ est productiõ, habet aliū respectum ad terminū productū, simul enim versatur circa ob-

Vazquez in 1. partem Tom. II.

iectum producendo terminū, & producit terminum intelligēdo obiectum, aut amando illud, vt in solutione secundi argumenti clarius patebit.

Consonat autem huic doctrinæ sanctus Thomas art. 5. quæstionis cum ait processiones accipiendas esse in diuinis secundum duas actiones immanentes intelligere scilicet & velle. Respondent nonnulli, quibus Scoti opinio probatur, S. Th. data opera non dixisse duas processiones in diuinis esse duas illas immanentes, intelligere scilicet & velle, sic enim probaret id, quod contēdimus, sed processiones in diuinis accipiendas esse secundum actiones illius immanentes, non alia quidem ratione, nisi quia illas supponunt. Verum hæc interpretatio extorta satis videtur, nam si processiones formaliter non includerēt ipsas actiones immanentes, sed eas solum supponerent, non sequeretur iuxta numerum actionum illarum immanentium esse sumendum numerum emanationum, contra vero recte colligitur duas tantum emanationes esse, quia ipsa emanatio debet esse actiõ immanens, & duæ tantum sunt actiones immanentes. Adde quod S. Thom. cum ex numero actionum infert numerum emanationum asserit in corpore articuli, & in solutione ad tertium alteram esse verbi, alteram amoris, at emanatio amoris non potest esse per aliam operationem, quam per dilectionem, ergo sicut spiratio Spiritus sancti est per dilectionem, sic processio verbi per intellectiõnem.

CAPVT IV.

Respondetur argumentis Scoti.

Ex his quæ superiori capite notata sunt, facile dilui possunt duo illa argumenta Scoti allata 2. cap. disputationis. Ad prius dicendum est, ideo non esse comune tribus personis producere verbum, aut Spiritum sanctum, quamuis omnibus conueniat intelligere, & amare, quia nec quauis intellectiõ in Deo producit verbum, nec quauis dilectiõ Spiritus sanctus, sed ea solum, quæ simul habet rationem, & respectum productiõis, hæc autem non est in tribus personis, sed intellectiõ huiusmodi est in solo patre, qui solus dicit & generat, & spiratio in patre, & filio tantum, qui solum spirant. Atque hinc magis explicata manet solutio primi argumenti Durandi, quam præcedenti disputatione cap. ult. posuimus, & quam sequenti etiam solutione dilucidabimus.

Ad posterius argumentum respondetur, quāuis intellectiõ, vt intellectiõ est, nō sit productiõ alicuius, sed ea tantum versetur circa obiectum, per modū actionis, quam vocant grāmaticalem, hoc est, quæ nō respicit rem productam, sed cognitam, aut dilectā, nihilominus aliqua intellectiõ ita versatur circa obiecta, aut cognita aut amata, vt producat etiā, non quidem omnia cognita, aut amata, sed aliquem terminum, quem simul respicit, vt productum, & vt obiectum, hoc est, quem ita producit, vt eodem actu, aut intelligat, aut diligat, huiusmodi sunt actus notionales in Deo. Nā essentiāles actiones immanentes in Deo sunt solum per modum actionis grammaticalis quæ circa rem intellectam, aut dilectam versatur, & idcirco per actus essentiāles intellectiõis, aut dilectiõis nihil in Deo producit. Habent autem hoc

C

pecu.

Faust S. Thom.

117

12.

Solutio Prioris.

13.

Quo differant in Deo essentiāles actiones immanentes ab eisdem notionalibus.

peculiare actus notionales diuini, vt simul & producant terminum, & producendo, ipsum intelligant, aut diligant, quod nulli intellectiōi, aut dilectioni creatæ conuenit. Nam in humano intellectu, & voluntate longe diuerso modo res se habet: licet enim intellectus noster vi sua aliquid in se producat, speciem scilicet expressam rei intellectæ, quam communiter verbum appellamus ipsa tamen productio, aut fieri speciei expressæ non est intellectiō, nec illam ego dictionem appellarem: potius in nobis intellectiō est ipsamet qualitas speciei expressæ, quæ est actualis & viuæ rei repræsentatio: atque intelligere formaliter nihil aliud est, quam illa specie expressa informari intellectu, quæ etiam terri dicitur intellectus in rem repræsentatam per modum actionis, quam vocant grammaticalem. Similiter species expressa est dictio ipsa: intelligere enim, & dicere rem, aut intellectu enunciare idem videntur esse. Potest etiam dici verbum, non quia ipsum dicatur ab intellectu, sed quia rem, quam intelligimus, eo dicimus: nam & verbum vocis est, quo res significata dicitur: nisi quod interdum verbum pro re dicta, nonnunquam pro ipsa dictione usurpatur, de qua re fufius tractabimus disp. 141. c. 4.

Cur species expressa sit dictio, & verbum.

Quo differat productio verbi creati & increati.

14. *Fundamentum huius diuersitatis*

Modus quo philosophamur de intellectu diuino, nisi mysterium Trinitatis esset reuelatum.
Canar.

Quocirca non potest plena similitudo deduci ex nostro intellectu, vt intelligamus æterni verbi productionem: hæc enim peculiare illud habet, vt simul sit productio verbi, & intellectiō eius, quod producit, nostra vero intellectiō est verbum ipsum, lquo formaliter intelligimus, & dicimus rem, ipsum vero nullo modo intelligitur, nisi cognitione aliqua super illud reflexa. Cogimur autem diuerso modo de verbo Dei & de nostro philosophari, quia cum pater intelligat in verbo suo omnia, quæ cognoscit intellectuōe notionalis, intellectiō notionalis non potest esse ipsum verbum, alioquin iam pater esset sapiens sapientia genita, veluti forma, quod est falsum, vt disp. 151. c. 6. ostendimus. Vt ergo in se ipso sit sapiens, & intelligens etiam intellectuōe notionali, ponimus in patre intellectuōem actiuam notionalē, & hanc dicimus esse generationem actiuam, quia vero nos sumus sapientes qualitate nobis inherente, & verbum nostrum nobis inheret, ideo ipsum verbum expressum virtute nostri intellectus dicimus esse ipsam cognitionem, quæ sumus sapientes, absque vilo absurdo. Quomodo vero illa qualitas sit intellectuō, ex parte diximus disp. 38. c. 2. sed de hoc iterum disputat. 141. cap. 3. quare operæ pretium existimaui, hic nihil agere de nostri verbi productione, de qua late disputat Canar. sed ea disputatione nunc supersedere, tum quia huic non est omnino similis productio verbi diuini, tum etiam quia quamuis concedamus in nobis produci verbum, non ideo probatur in Deo etiam produci, licet Deo concedamus veram intellectuōem, nisi enim fides doceret contrarium, posset quis, sicut antequam mysterium Trinitatis reuelaretur, concedere in Deo intellectuōem, sed eam esse ipsamet essentiam Dei, non autem productionem alicuius verbi.

Quænam processio in diuinis sit generatio.

Definitio generationis, cap. 1.

Verbum diuinum vere esse genitum & Filium; sed spiritum sanctum non item fides Catholica docet. c. 2.

Cur spiritus sancti processio non sit generatio, rationes tres, cap. 3.

Rationes Bonauentura, Durandi, Scoti, Agidij de calenre, cap. 4.

Ratio Caietani, Ferrar. & aliorum Thomistarum, cap. 5. Refellitur ratio præcedens, cap. 6.

Vera ratio, cur verbi processio sit generatio, non item processio spiritus sancti, cap. 7.

Diluntur argumenta contra hanc posteriorem rationem, cap. 8.

CAPVT I.

Definitio generationis.

VT inter diuinas processiones, quas hactenus assignauimus, discernere possimus, quæ sit generatio, prius explicanda nobis est vera generationis definitio. Præmittimus autem bñariam sumi posse generationem, vno modo generatim, altero speciatim: generatim est quæuis mutatio substantialis matæ, ex vna forma in aliam, quæ tam viuientibus, quam inanimatis rebus conuenit: speciatim vero est, quæ solum in viuientibus reperitur: hæc autem sic definiti consuevit. *Origo viuientis à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ, quam de finitionem tradit S. Th. in art. 2. huius questionis & 4. contrag. cap. 1. sed singulas partes explicemus.* Prima est, *viuientis à viuente*, quæ distinguitur à generatione in viuentium, quæ in non viuientibus reperitur. Secunda est, *à principio coniuncto*, hoc est decisa aliqua parte naturæ, seu substantiæ, quæ fiat generatio, vt semine. Tertia est, *in similitudinem naturæ*, hanc veropertem varie explicant doctores. Quidam intelligunt genitum debere procedere in eadem natura substantiæ, vt vere genitum, & filius dicatur. Alij per similitudinem intelligunt imaginem, vt infra cap. 7. explicabimus. Ex hac definitione colligit S. Th. pilos & capillos non generari, necesse filios: quia licet procedant viuentes, & à viuente: non tamen procedunt in similitudinem naturæ: verumtamen tam vngues quam capillos non viuere, verius est. Quod si viderent, alia quidē ratione non dicerentur geniti, nec filij, quia scilicet essent partes eiusdem viuientis, ideo quæ non procederent sicut viuens à viuente à principio coniuncto, scil. semine deciso: sed per extensionem quandā eius substantiæ, & naturæ producerentur. Nec enim dissimiles essent in natura substantiæ, cū eadem forma animalis viderent, tamen in organo & instrumentis vitæ differrent, quandoquidem non sentirent, sicut ossa. Fieri namq; potest, vt eadē anima rationalis tribuat alicui parti generati substantiæ viuientis, sentientis, & rationalis: non tamen operationes sentiendi, & intelligendi, hoc est non tribuat instrumenta ad sentiendū, & ad intelligendū intellectum, vt videmus in ossibus. Neque enim dici potest ossa alia anima viuere, quam rationali, cum sint partes integrantes hominē & a homine non sit nisi vna anima, & forma substantiæ, Neq; vero anima rationalis tribuere possit gradum